

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr

Rady Miasta Gorlice

z dnia.....2012 r.

GORLICE 2020+

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Gorlice w perspektywie 2020+

SPIS TREŚCI:

I.	RAMY PRAWNE POLITYKI ROZWOJU	4
II.	SYTUACJA WYJŚCIOWA	6
	II.1.- Ogólna charakterystyka i historia Miasta	7
	II.2.- W oczach liderów lokalnych	8
	II.3- Sytuacja społeczno-demograficzna, warunki i jakość życia.....	9
	II.4- Sytuacja gospodarcza	12
	II.5.- Sytuacja przestrzenna i regionalna	15
III.	WYZWANIA	17
IV.	STRATEGIA GORLICE 2020+	20
	IV.1- Misja	20
	IV.2- Obszary strategiczne aktywności Gminy	20
	IV.3- Priorytetowe Przedsięwzięcia.....	20
V.	OBSZAR 1 - „NOWA ENERGIA W GORLICACH”	22
VI.	OBSZAR 2 - „W GORLICACH DOBRZE W KAŻDYM WIEKU”	25
VII.	OBSZAR 3 - „BESKID NISKI BEZ GRANIC”	28
VIII.	REKOMENDACJE DO UDANEGO WDROŻENIA STRATEGII.....	31
IX.	ZAŁOŻENIA RAM FINANSOWYCH STRATEGII	32
X.	SPOSÓB OCENY REALIZACJI I AKTUALIZACJA STRATEGII	33

I. RAMY PRAWNE POLITYKI ROZWOJU

Zgodnie z *Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*¹ politykę rozwoju prowadzą w Polsce trzy rodzaje podmiotów: w skali kraju - Rada Ministrów, w skali regionu – samorząd województwa, w skali lokalnej - samorząd lokalny gminny i powiatowy.

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju definiuje politykę rozwoju jako zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Ustawa stanowi, że

„politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju przy pomocy programów... z wykorzystaniem środków publicznych”

oraz, że

„polityka rozwoju może być prowadzona również na podstawie instrumentów prawnych i finansowych określonych w odrębnych przepisach”.

Dotyczy to zarówno szczebla krajowego, regionalnego, jak i lokalnego, w tym strategii rozwoju gmin.

Gmina miejska Gorlice prowadzi politykę rozwoju w oparciu o **Strategię Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Gorlice**, której poprzednie aktualizacje dokonywane były w roku 2004 oraz 2008. Obecna edycja Strategii przygotowana została metodą partycypacyjno – ekspercką, z udziałem zarówno lokalnych liderów, jak i ekspertyzy zewnętrznych konsultantów oraz wsparcia moderatorskiegoⁱⁱ.

Spośród zewnętrznych strategii kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta ma *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020. „Małopolska 2020 Nieograniczone możliwości”* oraz katalog jej programów realizacyjnych, w tym sądecki program subregionalny.

Na poziomie lokalnym istotnym kontekstem dla polityki rozwoju Miasta Gorlice jest także polityka realizowana przez samorząd powiatowy, której główne kierunki opisuje *Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Gorlickiego na lata 2008-2015*, a także strategie rozwoju sąsiednich gmin.

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju pozostawia samorządom pełną dowolność w kwestii metody i formy opracowania ich strategii rozwoju.

Stanowi jedynie, że dokumentami realizacyjnymi strategii są programy (dokumentami, na podstawie których realizuje się strategię rozwoju), przy czym mogą to być zarówno programy rozwoju, jak i programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o finansach publicznych. Ustawa wprowadza ogólny obowiązek dokonywania dla programów oceny ex-ante oraz oceny oddziaływania na środowisko.

Pewną wskazówką co do roli, formy i treści lokalnej strategii rozwoju mogą być wytyczne dotyczące krajowych i regionalnych dokumentów programowania rozwoju w administracji publicznej w Polsce.

Dla horyzontalnych (przekrojowych) strategii średniookresowych, obejmujących perspektywę 4-10 lat, a więc podobnych co do charakteru do strategii rozwoju gmin, ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju stanowi, że powinny one obejmować następujące elementy:

- diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i regionalnej, z uwzględnieniem stanu środowiska,
- prognozę trendów rozwojowych,
- określenie celów strategicznych w okresie realizacji strategii (wymiar społeczny, gospodarczy, regionalny i przestrzenny),
- wskaźniki realizacji,
- określenie kierunków polityki służących osiągnięciu celów strategicznych,
- określenie kierunków interwencji poszczególnych podmiotów prowadzących politykę rozwoju, służących osiągnięciu celów strategicznych,
- założenia systemu realizacji oraz ram finansowych.

II. SYTUACJA WYJŚCIOWA

Punktem wyjścia do kształtowania strategii rozwoju lokalnego jest możliwie trafne i aktualne rozpoznanie stanu obecnego obszaru – nie tylko pod względem jego podstawowej charakterystyki, z którą mieszkańcy mają do czynienia na co dzień, lecz także pod względem zidentyfikowania tendencji zmian oraz pozycji Gminy i społeczności na tle innych wspólnot lokalnych oraz w otoczeniu powiatu i województwa.

Wychodząc od rozpoznania tego obrazu i porównując go z jednej strony z aspiracjami lokalnych liderów, zaś z drugiej strony z możliwie zobiektywizowanymi wskaźnikami pozycji gminy, w tym na tle innych, porównywalnych jednostek, określić można cechy i okoliczności, na których gmina może budować swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania, inwestowania, prowadzenia działalności gospodarczej lub społecznej, a w konsekwencji można określić dziedziny i obszary, w których prorozwojowa aktywność władz lokalnych powinna się koncentrować.

Analizowane informacje są syntezą najważniejszych ustaleń dot. aktualnej sytuacji oraz uwarunkowań rozwojowych miasta, determinujących jego pozycję rozwojową i perspektywy rozwoju w obecnej dekadzie.

Wykorzystane zostały następujące źródła:

- 1) Analizy własne na potrzeby prac nad strategią: sytuacja wyjściowa, pozycja rozwojowa miasta w ostatnich latach,
- 2) *Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w Województwie Małopolskim*, Kraków 2010 (opr. UJ dla Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju, dalej jako „raport UJ”),
- 3) *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*.
- 4) *Województwo Małopolskie 2011*. UMWM Kraków 2011.
- 5) GUS, *Statystyczne Vademecum Samorządowca. Gmina Miejska Gorlice*.
- 6) WIOŚ, *Raport o stanie środowiska w woj. małopolskim*, Kraków 2011.
- 7) Wyniki analizy SWOT aktualnej sytuacji Miasta - wypracowane przez liderów lokalnych w trakcie warsztatów strategicznych 05-06.2012r.

II.1.- Ogólna charakterystyka i historia Miasta

- Gorlice zaliczają się do miast średniej wielkości, są jednym z 22 miast powiatowych Małopolski. Położone na południowo-wschodnim skraju województwa, na północnej granicy Beskidu Niskiego, poza obszarem bezpośredniego oddziaływania metropolii krakowskiej, są głównym ośrodkiem miejskim na południe od Tarnowa i wschód od Nowego Sącza, na obszarze obejmującym łącznie ok. 110 tys. ludności. Dojazd z Krakowa zajmuje przeciętnie ok. 2,5- godziny, z Nowego Sącza ok. 40 minut, z Tarnowa ponad godzinę.
- Administracyjnie miasto jest siedzibą zarówno urzędu gminy miejskiej, jak i starostwa powiatowego. Miastem kieruje Burmistrz oraz Rada Miasta z udziałem 21 radnych. W ramach samorządu miejskiego działa tu 12 samorządowych jednostek pomocniczych – Osiedli. Przy samorządzie lokalnym powołano fora partycypacyjne: przy Burmistrzu funkcjonuje Rada Gospodarcza, przy Radzie Miasta edukacyjna Młodzieżowa Rada Miasta.
- W Gorlicach ma obecnie swoją siedzibę powiatowy urząd pracy, sąd rejonowy, urząd skarbowy, powiatowe inspekcje i straże, oddział ZUS i punkt informacyjny NFZ. W mieście działają 2 filie szkół wyższych – Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie. Na obszarze 21 ha w granicach miasta działa obszar Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. Gorlice zaliczyć można do miast o profilu przemysłowym.
- Historia Gorlic sięga połowy XIV wieku, gdy założone na prawie polskim osiedle zaczęło się rozwijać jako ośrodek rzemieślniczo-handlowy. W XV wieku miasto zostaje przeniesione na prawo magdeburskie, w wieku XVI staje się ważnym ośrodkiem reformacji. W czasie potopu szwedzkiego ulega zniszczeniu, później powoli się odbudowuje, po pierwszym rozbiórze Polski znajduje się pod zaborem austriackim.

W połowie XIXw. miasto zaczyna silnie się rozwijać jako jeden z ośrodków rodzącego się przemysłu naftowego, m.in. tutaj właśnie działa i ma pracownię wynalazca metody destylacji ropy naftowej i konstruktor pierwszych lamp i latarni naftowych Ignacy Łukasiewicz, tutaj powstają pierwsze firmy naftowe. Gorlice stają się miastem powiatowym, powstają pierwsze w mieście szkoły średnie.

W czasie I wojny światowej w rejonie Gorlic przebiega rosyjsko-austriacki front wojny pozycyjnej, w maju 1915 roku dochodzi do wielkiej bitwy gorlickiej, Gorlice jako miasto frontowe ponownie ulegają zniszczeniu. Świadcami tamtej historii są do dziś rozrzucone po całej okolicy cmentarze wojskowe, z mogiłami żołnierzy z bez mała całej Europy. W czasie II wojny światowej Gorlice, które znalazły się w granicach okupacyjnego Generalnego Gubernatorstwa, są m.in. siedzibą sztabu Obwodu Armii Krajowej Gorlice. Wojna ponownie dotyka mieszkańców miasta, szczególnie tragicznie gorlickich Żydów. Po wojnie miasto stopniowo odbudowuje swój potencjał i rozwija się jako ośrodek przemysłu naftowego, maszynowego i drzewnego.

Koniec XX i początek XXI wieku otwiera kolejny rozdział w historii miasta: transformacja gospodarcza i prywatyzacja miejscowych dużych firm, nowa formuła

samorządu, odważne inicjatywy gospodarcze – w tym wejście z terenami do pierwszej w Polsce specjalnej strefy ekonomicznej, a następnie wymuszone globalnymi trendami dostosowania strukturalne i konieczna korekta i różnicowanie kierunków rozwoju Miasta.

II.2.- W oczach liderów lokalnych

W zgodnej opinii liderów lokalnych uczestniczących w warsztatach strategicznych, które z inicjatywy władz gminy odbyły się w maju i czerwcu 2012 roku, podstawowa charakterystyka miasta i definicja jego problemów rozwojowych obejmuje następujące elementy:

- Gorlice to wciąż miasto przemysłowe, turystyka jest i może być traktowana w przyszłości tylko wspomagająco
- Trzeba dla Gorlic szukać wyzwań - celów o charakterze wspólnym - dla których miasto może być liderem czy partnerem
- Priorytetem dla polityki rozwoju Miasta jest rozwój komunikacyjny - rozwój powiązań komunikacyjnych, tak, aby poprawić dostępność komunikacyjną zarówno w układzie lokalnym, regionalnym, jak i ponadregionalnym
- Ważne jest dokładne rozeznanie i wykorzystywanie inicjatyw oddolnych, ważne wykorzystanie znaczącego potencjału i aktywności lokalnego środowiska
- Potrzebne jest ukierunkowanie na wsparcie ożywienia miejscowych zakładów przemysłowych, jak „Glinik” i Rafineria
- Obok przemysłu dla rozwoju lokalnego ważna jest drobna przedsiębiorczość – wytwórczość
- W sprawie lokalnej strategii i polityki rozwoju bardzo ważne jest zdanie młodzieży
- Ważna i potrzebna jest koordynacja wszystkich lokalnych strategii rozwoju (powiatu, gmin).

Zapytani o główne atuty Gorlic mieszkańcy - liderzy lokalni wskazują z jednej strony symboliczne zasoby historyczne i tradycje miasta, z drugiej strony jak najbardziej aktualne zasoby społeczne – kapitał społeczny, relacje i aktywność mieszkańców:

- Znacząca historia – Bitwa Gorlicka; Ignacy Łukasiewicz – nafta, tu narodził się przemysł naftowy; Kultura Łemków, Pogórzan, wielokulturowość
- Aktywność społeczna, chęć funkcjonowania we wspólnocie - wysoki odsetek osób zrzeszonych w organizacjach; jedno z pierwszych miejsc w Małopolsce z wysokim odsetkiem osób uprawiających sport; drugie miejsce w Małopolsce pod względem czytelnictwa
- Zaradność mieszkańców, przyjazny charakter, życzliwość

Zwracają też uwagę na istotne czynniki korzystnie wyróżniające Gorlice w oczach mieszkańców, kształtujące jakość życia w mieście:

- Gorlice to jedyne miasto w Małopolsce, gdzie przez ostatnich 17 lat nie zdarzyło się nieprzyjęcie dziecka do przedszkola (!)
- w jednym miejscu zlokalizowanych jest wiele obiektów sportowych, odbywają się cykliczne imprezy sportowe o charakterze międzynarodowym

- odbywa się tu interesujący festiwal muzyki elektronicznej „Ambient”
- Golgota Gorlicka – oferuje atrakcyjną panoramę miasta, a samo miasto jest punktem wypadowym do wielu atrakcji w okolicy.

Z kolei pytani o główne słabe strony Gorlic liderzy lokalni wskazują tylko jedną cechę ocenianą negatywnie – upadek rafinerii, który w ich opinii znacząco osłabił bazę ekonomiczną miasta. Nie podważając tej oceny warto jednak pamiętać, że równie dobrze jest to nie tyle objaw słabości, co wczesny symptom postprzemysłowej zmiany w tradycyjnej trajektorii rozwoju miasta, co w efekcie wymusi pożądane dostosowania strukturalne na miarę nowego wieku.

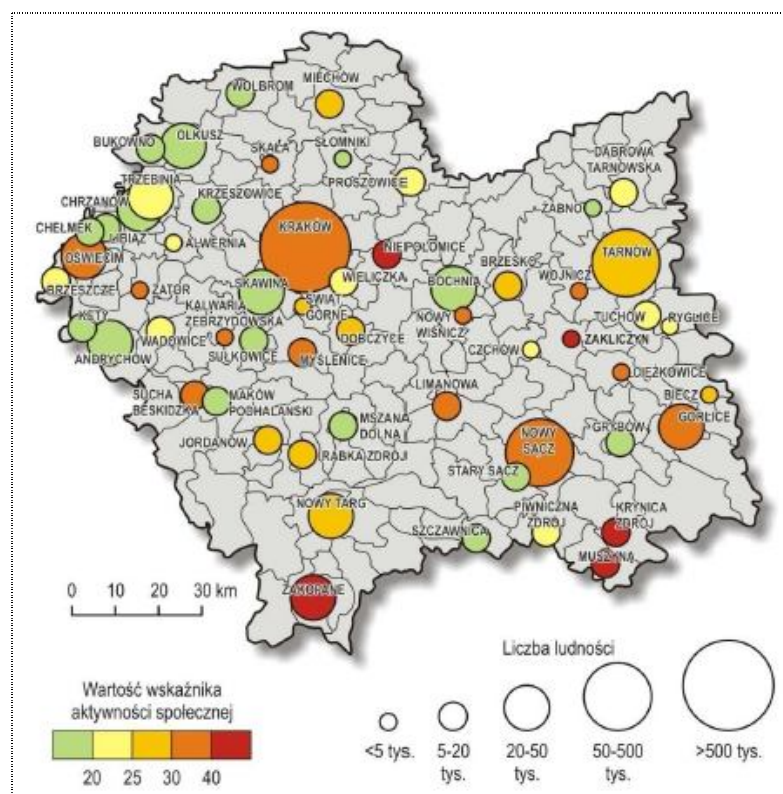
II.3- Sytuacja społeczno-demograficzna, warunki i jakość życia

- Gorlice liczą ponad 28 tys. mieszkańców (28819 według danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011). Pod względem gęstości zaludnienia zajmują wysokie 5 miejsce w województwie, z ok. 1200 osobami przypadającymi średnio na 1 km².
- Pod względem demograficznym na tle Małopolski obraz miasta Gorlice prezentuje się przeciętnie dobrze: dodatni i powyżej średniej dla miast w województwie przyrost naturalny (M: 1,3, G:1,7) co jednak nie wystarcza by zrównoważyć ujemne saldo migracji i w efekcie nie chroni populacji miasta przed starzeniem się. Demografowie zaliczają Gorlice do miast w fazie wczesnej starzenia się demograficznego. Według prognozy GUS dla podregionu nowosądeckiego obecni 30-latkowie mogą się tu spodziewać przeciętnie jeszcze 45 – mężczyźni oraz 52 - kobiety lat życia. Współczynnik dzietności na średnim poziomie - 1,48 (2002-2008), wyżej od średniej dla miast w województwie (Mm:1,27, 2008).
- Niższy od średniej dla województwa jest w Gorlicach odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej (M: 7,8%, G:7,2%, 2011), znacznie gorzej jest w skali całego powiatu gorlickiego (miasto wraz z najbliższym otoczeniem). W 2011 r. ze środowiskowej pomocy społecznej korzystały w mieście 774 gospodarstwa domowe. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają w Gorlicach 52 osoby w wieku nieprodukcyjnym - zatem poziom tzw. obciążenia demograficznego populacji nie jest zbyt wysoki. Dane te wydają się wskazywać raczej na relatywnie dobry poziom życia mieszkańców miasta.
- Mimo tego saldo migracji z miasta jest ujemne – wprawdzie jest to jest typowe zjawisko dla małych miast w regionie, z wyjątkiem nielicznych bezpośrednich satelitów metropolitalnego Krakowa, niemniej jednak jednoznacznie wskazuje to na deficyty w warunkach życia mieszkańców. Co więcej jest to zjawisko trwałe, jako, że utrzymuje się już od 1998 roku. Ujemne saldo migracji charakteryzuje też cały powiat gorlicki.
- Nie dziwi więc, że według prognozy ludności przygotowanej przez GUS w roku 2020 w powiecie gorlickim mieszkać będzie ok. 106 tys. osób, w tym w mieście ok. 30 tys. Populację piętnaście lat później – w roku 2035 – prognozuje się odpowiednio na ok.100 tys. oraz 25 tys. (!). Według prognozy demograficznej dla powiatów

Małopolski wykonanej w 2010 roku liczba ludności w skali powiatu gorlickiego ma najpierw nieznacznie rosnąć: 2015 – 109,8 tys., 2020-110,6 tys., aby następnie zacząć spadać: 2030 – 108 tys. W całym tym okresie przewidywana jest przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami, szczególnie wśród osób starszych. Spodziewana mediana wieku to w r.2020 - 37 lat.

- Struktura ekonomicznych grup ludności nie odbiega znacząco od poziomu średnich dla gmin miejskich w Małopolsce: w 2010 roku 16,9% w wieku przedprodukcyjnym (0-17lat), 65,7% w wieku produkcyjnym, 17,4% w wieku poprodukcyjnym (65+ mężczyźni, 60+ kobiety). W Gorlicach przeważają kobiety: na 100 mężczyzn przypada 109 kobiet i jest to wskaźnik wyższy niż średnio dla Małopolski.
- W mieście niewiele się buduje. W 2010 roku oddano do użytku 84 mieszkania (w poprzednich latach po ok. 40), co jednak wobec ponad 200 zawartych rok wcześniej małżeństw wydaje się wielkością niewystarczającą.
- Liczba ludności gminy według edukacyjnych grup wieku w 2010 r. przedstawiała się następująco: 0-2 lata – 914, 3-6 lat – 1062, 7-12 lat – 1384, 13-15 lat – 812 osób.
- W mieście działa 10 przedszkoli, w tym pięć prowadzi samorząd miejski. Jedna placówka ma status przedszkola specjalnego (Caritas). Odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli wyżej średniej dla województwa (M:63,9%), co jest bardzo ważne skoro wg wyników badań dla całego powiatu gorlickiegoⁱⁱⁱ średni wiek matek w chwili rodzenia dzieci to niespełna 29 lat, a zatem czas ich wychowywania przypada na ważny okres potencjalnej aktywności zawodowej.
- W 11 szkołach podstawowych (w tym jedna specjalna) i gimnazjach uczy się ok. 2300 uczniów. Wydatki na oświatę i wychowanie stanowią ok. ¼ ogółu wydatków budżetu gminy (2010: 25%). Na 1 komputer przeznaczony do użytku uczniów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych przypada 13 uczniów, w gimnazjach aż 22 (2010).
- Wyniki sprawdzianów 6-klasisty i egzaminów gimnazjalnych w mieście na średnim poziomie na tle całej Małopolski, która jednakże jest jednym z najlepiej wypadających pod tym względem województw w kraju. Podobnie dobry wynik matury z języka polskiego (liczony w układzie powiatowym), natomiast wyraźnie słabszy wynik maturalny z matematyki – w skali powiatu poniżej średnich wartości dla województwa.
- Na poziomie ponadgimnazjalnym młodzież może uczyć się w szkołach ogólnokształcących, o profilu ekonomicznym oraz technicznym. Zespół Szkół Technicznych oferuje kształcenie m.in. w zawodzie technik informatyk, a Zespół Szkół Ekonomicznych m.in. w zawodzie technik hotelarz.
- W Gorlicach mają siedzibę trzy muzea, w tym Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów z Galerią Sztuki „Dwór Karwacjanów” w samych Gorlicach i filiami poza miastem (instytucja kultury województwa małopolskiego), Muzeum Gorlickiego Kopalnictwa Naftowego "Magdalena", oraz Muzeum Regionalne PTTK im. Ignacego Łukasiewicza w Gorlicach. W 2011 r. odwiedziło je ok.68 tys. osób (ponad dwukrotnie więcej niż w latach poprzednich).

- Gorlice zajmują chlubne drugie miejsce wśród wszystkich 182 małopolskich gmin pod względem liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności. W mieście działa nowoczesna Miejska Biblioteka Publiczna, prowadząca łącznie 4 placówki (biblioteka i filie) i oferująca część zbiorów w wersji cyfrowej, oraz Biblioteka Pedagogiczna. W skali roku 1 czytelnik wypożycza średnio 12 książek (2010).
- Miasto wyróżnia się także aktywnością społeczną mieszkańców – pod tym względem zaliczane jest do ośrodków o wysokiej aktywności ze wskaźnikiem ok. 32 stowarzyszenia-organizacje rejestrowe na 10 tys. mieszkańców, przy czym aktywność ta na przestrzeni ostatnich lat umiarkowanie rośnie. W Gorlicach ma siedzibę 13 organizacji pozarządowych o statusie organizacji pożytku publicznego, w tym 6 to stowarzyszenia i kluby sportowe, 3 to stowarzyszenia kulturalno-oświatowe, pozostałe mają charakter społeczny i zdrowotny.

Rysunek 1. Poziom aktywności społecznej mieszkańców małopolskich miast.

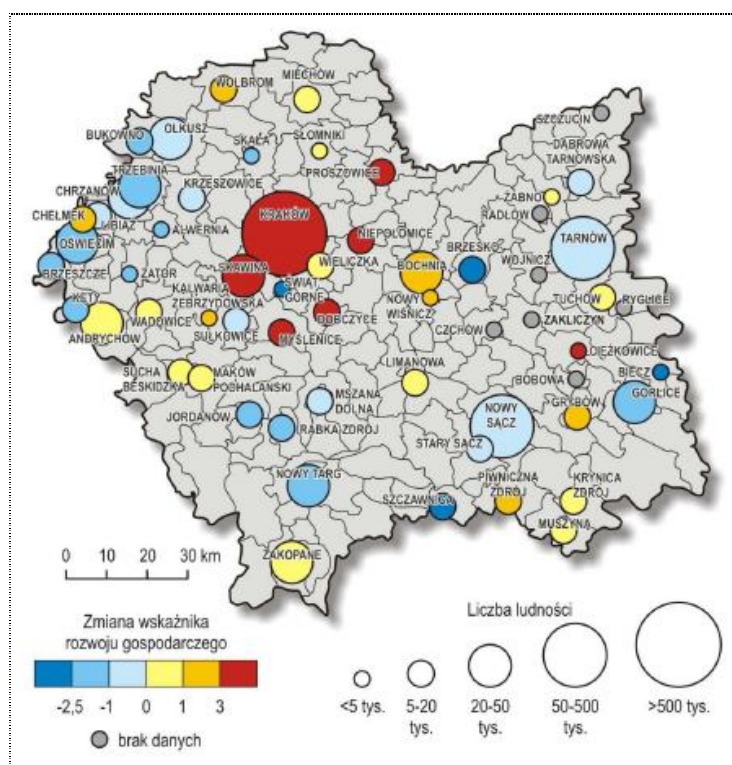
Źródło: raport UJ

- Indeks tzw. nieformalnego kapitału społecznego, bazujący na odpowiednio przeliczanych danych nt. członkostwa w zespołach artystycznych i kołach zainteresowań, w Gorlicach wyliczono na poziomie 3,47, co lokuje miasto na wysokiej 12 pozycji wśród wszystkich miast Małopolski, zaraz obok Starego Sącza i Ciężkowic (na skali od 10 dla Zakliczyna, do 0,0 dla Makowa Podhalańskiego). Infrastrukturę dla tej aktywności zapewnia m.in. Gorlickie Centrum Kultury z Domem Polsko-Słowackim oraz Młodzieżowy Dom Kultury. Dom Słowacki jest częścią sieci trzech placówek – obok Gorlic zlokalizowanych w Czerwnej k. Krynicy oraz Bardiowie.

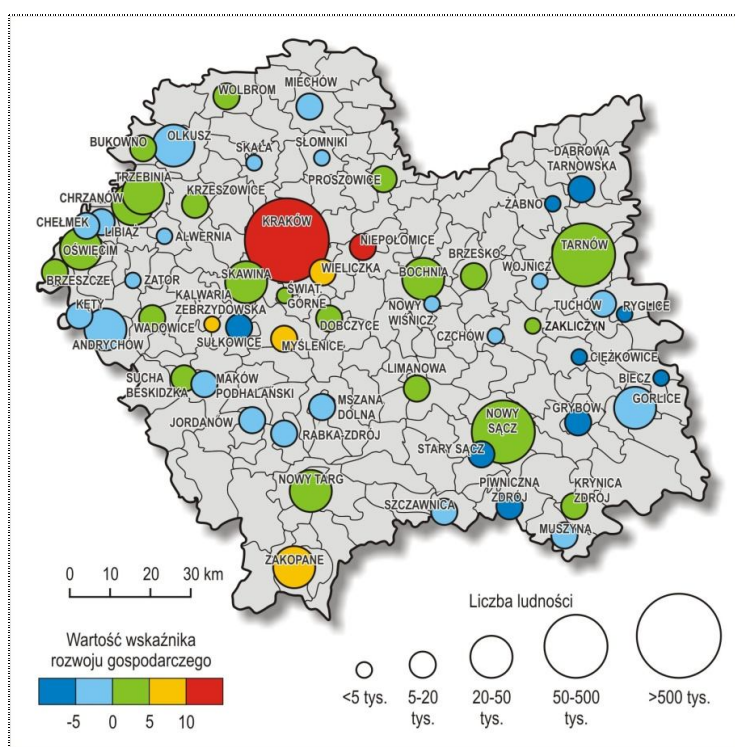
- Równocześnie jednak Gorlice znajdują się na drugiej od końca (tak!) pozycji w zestawieniu małopolskich miast pod względem aktywności obywatelskiej - mieszkańcy wykazują relatywnie najniższe w regionie zaangażowania polityczne, również w wyborach samorządowych. Zatem: wysoka aktywność społeczna, niska aktywność obywatelska.
- W mieście działa 25 zakładów opieki zdrowotnej (r.2011).
- Z sieci kanalizacyjnej korzysta 90% (pod tym względem 3. pozycja wśród gmin w regionie!), z publicznego wodociągu 84% ogółu ludności miasta, 97% ma dostęp do gazu (pod tym względem 1. miejsce w regionie!).
- Jakość powietrza jest w Gorlicach na przeciętnie dobrym - jak na Małopolskę - poziomie, z trzema wyjątkami. Zdecydowanie problematyczne - jak prawie w całym obszarze województwa - jest zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym (PM10) oraz benzo(α)pirenem - w skali roku wielokrotnie przekraczane są średniodobowe wartości dopuszczalne. Powietrze w Gorlicach jest też zanieczyszczone niklem (metal ciężki): wg danych WIOŚ średnie roczne stężenia niklu w pyłe zawieszonym PM10 są tu najwyższe wśród miast w Małopolsce (ponad 9 µg/m³).
- Poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto wyraźnie poniżej średniej krajowej i małopolskiej (M: 3170zł), co jest typowe dla większości nie-metropolitalnych powiatów w południowej i wschodniej Małopolsce.

II.4- Sytuacja gospodarcza

- Gorlice zaliczane są do wyspecjalizowanych ośrodków przemysłowych i charakteryzują się znaczącym zatrudnieniem w przemyśle. Mieszczą się w grupie 10 miast Małopolski, w których liczba pracujących w branżach zaawansowanych technologicznie przekracza tysiąc osób. Największe przedsiębiorstwa w mieście to: Grupa Kapitałowa "Glinik" S.A., Przedsiębiorstwo Materiałów Izolacyjnych "Matizol" S.A. (wchodzi w skład Grupy Boryszew S.A.), Gorlickie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego "Forest" Sp. z o.o. oraz SEVERT Polska Sp. z o.o. Inne znane gorlickie firmy to m.in. Glass-Mal T.A.Malawscy, Gór-Stal sp. z o.o., Farma Ziołowa Nagietek, zakład produkcyjny Severt Polska sp. z o.o., Saint-Gobain Velimat Sp. z o.o.
- Pod względem dynamiki i poziomu rozwoju gospodarczego pozycja miasta na tle reszty województwa nie jest korzystna. Miasto zalicza się raczej do miast o poziomie rozwoju gospodarczego poniżej średniej, i niekorzystnych tendencjach zmian na przestrzeni ostatnich lat, co wiąże się głównie z problemami z restrukturyzacją lokalnego przemysłu i słabością lokalnego zaplecza gospodarczego.

Rysunek 2. Zmiany poziomu rozwoju gospodarczego miast Małopolski w latach 1999-2008.

Rysunek 3. Poziom rozwoju gospodarczego miast Małopolski w 2008 roku.

Źródło: raport UJ

- Stopniowo, ale sukcesywnie maleje liczba osób pracujących wykazywanych w publicznej statystyce - dane w tym wypadku dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób i nie obejmują pracujących w rolnictwie indywidualnym. Szacuje się, że w przeliczeniu na 1000 ludności w 2010 roku było to 358 osób, wobec 369 i 380 odpowiednio w latach poprzednich. Gorlice zostały m.in. dotknięte dużą skalą zwolnień grupowych. W efekcie w liczbach bezwzględnych w 2010 r. liczba pracujących szacowana była na ok. 10 tys. osób.
- Nawet jeśli w szacunkach uwzględni się firmy o liczbie pracujących poniżej 10 osób – nadal dynamika zmian na rynku pracy w mieście jest niekorzystna (szacuje się ją na poniżej 90% w latach 1999-2008, 1999=100). Co więcej - rynek pracy w mieście jest „zmaskulinizowany” – powyżej 60% ogółu pracujących stanowią mężczyźni, a zatem sytuacja kobiet na rynku pracy jest szczególnie trudna. Udział pracujących w sektorze publicznym i prywatnym jest w miarę zrównoważony.
- Maleje liczba turystycznych obiektów zakwaterowania: w roku 2008 było ich 6, w 2009 - 5, w 2010 – 4.
- Poziom bezrobocia na tle województwa jest stosunkowo wysoki. W ostatnich latach w mieście liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieści się w granicach 1600-2000 osób. Ponad 56% bezrobotnych to kobiety.
- Wskaźnik przedsiębiorczości – liczony jako liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców – stosunkowo niski, poniżej średniej dla województwa (M:1001, G:923, wg Regon 2010). W 2010 roku w rejestrze REGON ogółem zarejestrowanych było prawie 3 000 podmiotów gospodarki narodowej, w tym przeważająca większość, bo prawie 2 tysiące, w sektorze usług.
- Pomimo tego Gorlice, na tle w znacznej części rolniczej Małopolski, są miastem stosunkowo zasobnym – choć nie należą do grupy najbogatszych małych miast w regionie. Wskaźnik dochodów gminy z tytułu podatku od osób fizycznych PIT w przeliczeniu na osobę w wieku produkcyjnym na przeciętnie dobrym poziomie, podobnie jak liczone per capita dochody własne budżetu gminy (M:1503zł, G:1473, 2010r.).
- Budżet gminy miejskiej Gorlice po stronie dochodowej w ostatnich latach na poziomie 60-74 mln zł, przy korzystnym, ponadprzeciętnym udziale dochodów własnych ok. 40-41 mln zł.
- Co istotne w Gorlicach rejestruje się więcej podmiotów gospodarczych niż jest z rejestru wykreślanych (w roku 2010 prawie dwukrotnie). Nowe firmy pojawiają się nie tylko w najbardziej powszechnych branżach jak handel i lokalne usługi czy budownictwa, ale także w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, obsłudze nieruchomości oraz przetwórstwie przemysłowym.

II.5.- Sytuacja przestrzenna i regionalna

- Pod względem rangi w sieci osadniczej Małopolski Gorlice traktuje się obecnie jako ośrodek o randze ponadlokalnej (III rzędu), przyciągający klientów z otoczenia – poza swoimi granicami administracyjnymi - który obsługuje południowo-wschodnią część województwa i zarówno jako rynek pracy, jak i ośrodek usług nierynkowych pełni rolę wyraźnie większą niż wynikałoby to z liczby własnej ludności. Szacuje się, że ok. 47% pracowników w Gorlicach to osoby dojeżdżające do pracy spoza miasta, z czego połowa mieszka w strefie dojazdu 30 minut (głównie z gmin Lipinki, wiejskiej Gorlice i Moszczenica). Znacznie słabiej miasto wypada jako ośrodek usług rynkowych i usług dla biznesu.
- Przez Gorlice przebiega droga krajowa nr 28, która na osi wschód-zachód łączy przedgórze polskich Karpat wzdłuż linii Wadowice – Nowy Sącz – Gorlice - Jasło – Krosno – Medyka. Miasto wiąże także 3 drogi wojewódzkie: nr 977 Tarnów-Konieczna, nr 993 Gorlice-Dukla, nr 979 Gorlice-Moszczenica, przebiega tu jeszcze po-austriacka linia kolejowa nr 108 o znaczeniu regionalnym.
- W pobliżu miasta przebiegają trasy promowanego i coraz bardziej popularnego międzyregionalnego drogowego Szlaku Architektury Drewnianej, samo miasto leży na Szlaku Cmentarzy I Wojny Światowej oraz rozwijającym się Karpacko-Galicyjskim Szlaku Naftowym. Przez Gorlice przebiega także Szlak Papieski, a na południe od miasta krzyżują się liczne szlaki turystyki pieszej znakowane przez PTTK, z Głównym Szlakiem Beskidzkim na czele.
- W polityce rozwoju Województwa Małopolskiego Gorlice ujmowane są i postrzegane jako część subregionu sądeckiego – który obejmuje powiaty gorlicki, nowosądecki, limanowski oraz miasto Nowy Sącz. Cały subregion charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem i dynamiką rozwoju, a w opinii analityków procesów rozwojowych brakuje tu wyraźnego potencjału do silnego rozwoju endogenicznego (opartego o własne, wewnętrzne zasoby) w najbliższej przyszłości.
- Warto zwrócić uwagę, że w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* Gorlice nie są traktowane autonomicznie, postulowane kierunki rozwoju subregionu ujęto w sposób, który tylko w części odpowiada na specyficzne wyzwania rozwojowe peryferyjnych i raczej przemysłowych Gorlic:

„Główną osią strategii rozwoju subregionu będzie wykorzystanie naturalnych przewag konkurencyjnych Sądecczyzny – w wymiarze krajowym, ale i międzynarodowym. Warunki naturalne, baza noclegowa oraz potencjał w zakresie działalności związanej z turystyką, sportem i ochroną zdrowia tworzą unikalne szanse dla gospodarczego rozwoju subregionu.

Dzięki temu Sądecczyzna powinna stać się jednym z ważnych miejsc na mapie organizacji spotkań i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym. Jednocześnie właściwe wykorzystanie wysokich walorów naturalnych subregionu umożliwi wzmocnienie jego funkcji uzdrowiskowo–lecniczych.”
- W dokumencie *Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Gorlickiego na lata 2008-2015* obszar powiatu opisuje się w sposób dość neutralny, niemniej uwzględniający

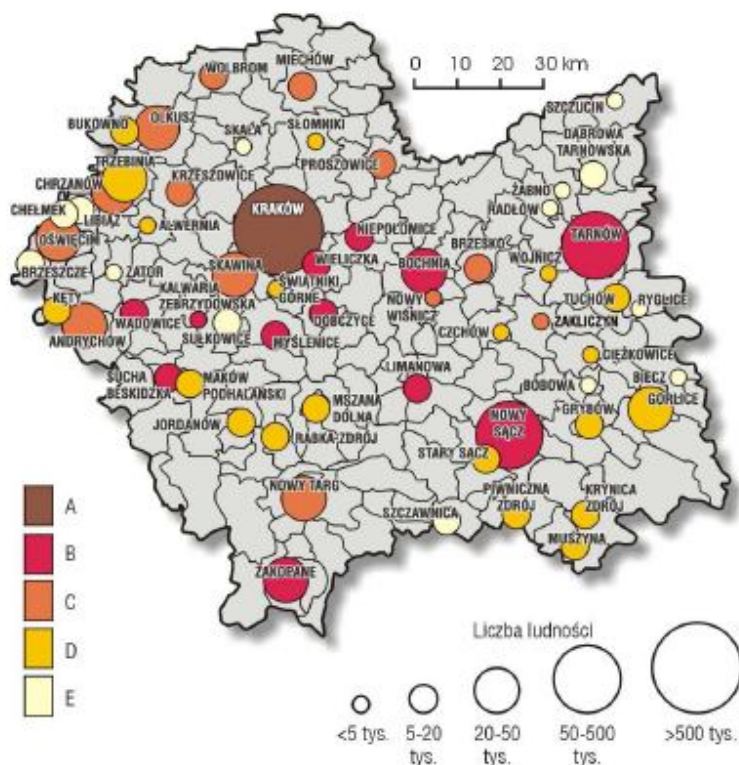
cechy, które wydają się istotne również dla samego miasta. W tym ujęciu „Powiat gorlicki to kraina:

- gwarantująca swym mieszkańcom wysoki poziom i jakość życia;
- wspierająca aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców;
- sprzyjająca inwestorom;
- dbająca o zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz lokalnych wartości przyrodniczych i historycznych;
- proponująca gościom i turystom konkurencyjną i unikalną ofertę czerpiącą z różnorodności kulturowej, walorów przyrodniczych i historycznych, stanowiącą nowe istotne źródło dochodów mieszkańców.”

III. WYZWANIA

Potencjał rozwojowy Gorlic^{iv} w perspektywie roku 2020 oceniany jest jako raczej słaby. W typologii bazującej na wielowskaźnikowej analizie zalicza się je dopiero do przedostatniej pod tym względem w Małopolsce grupy miast – grupy D (na skali od miast o bardzo dużym potencjale rozwojowym–A, do miast o ograniczonym potencjale rozwojowym–E).

Niewątpliwie głównym wyzwaniem strategii rozwoju miasta w perspektywie roku 2020 i lat kolejnych jest zatem poprawa pozycji rozwojowej Gorlic i idącego za tym wizerunku.

Rysunek 4. Typologia miast Małopolski z punktu widzenia ich potencjału rozwojowego do 2020 roku. Źródło: raport UJ

Poprzez zarysowaną w Strategii Rozwoju i realizowaną politykę rozwoju Miasto winno starać dać jak najbardziej trafną odpowiedź na podstawowe rozwojowe dylematy:

W jaki sposób zapewnić stabilny dobry poziom życia mieszkańców?

Jak zapewnić na miejscu dobre perspektywy dla młodych?

W jaki sposób przełamać niedogodności pozametropolitalnej lokalizacji?

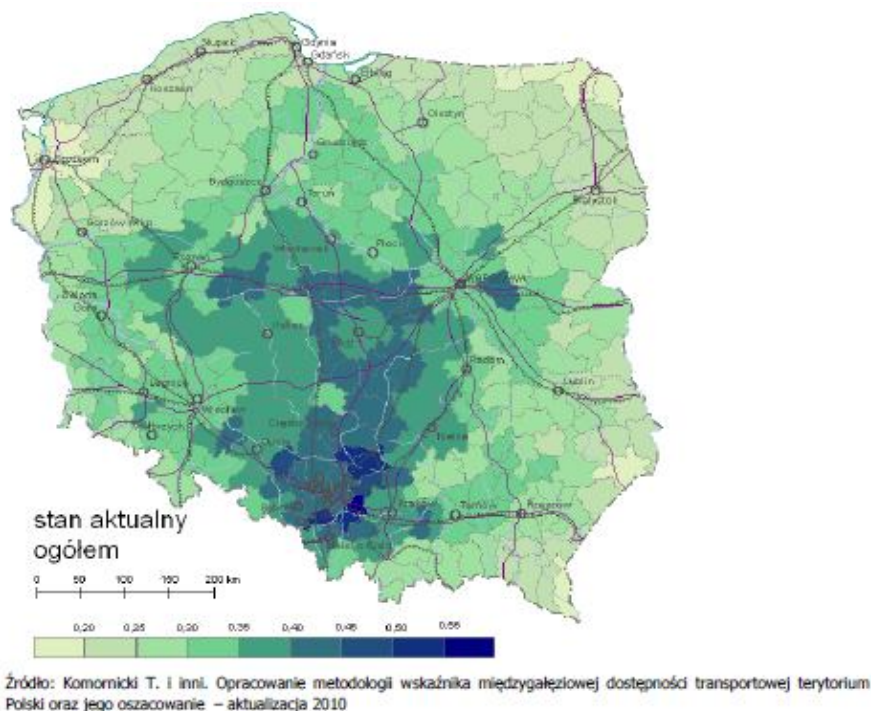
Czy, a jeśli tak – to na jakich polach szukać specjalizacji?

Na jakim polu budować własną odrębność, unikalny wizerunek?

- Pod względem społeczno-demograficznym przed Gorlicami niewątpliwie stoi wyzwanie zatrzymania odpływu ludzi młodych i spowolnienie starzenia się populacji Miasta.

Według autorów analizy pozycji rozwojowej miast Małopolski wykonanej w 2010r. Gorlice - jako miasto o dużym znaczeniu tradycyjnego przemysłu, które w nieunikniony sposób podlega fali globalnej postprzemysłowej konwersji - należą do miast najbardziej zagrożonych trudnościami o podłożu demograficznym, gdzie tylko znaczące przemiany gospodarcze mogą zatrzymać odpływ młodych ludzi.

- Pod względem przestrzennym wyzwaniem jest zmniejszenie skali suburbanizacji i jednocześnie rozwijanie współpracy, koordynacji polityki i powiązań funkcjonalnych z sąsiednimi gminami w taki sposób, aby złagodzić jej skutki dla samego miasta i jego budżetu.
- Dla rozwoju gospodarczego Gorlic istotnym utrudnieniem jest relatywnie peryferyjne położenie w województwie – co się raczej nie zmieni w perspektywie najbliższych lat - oraz słaba dostępność komunikacyjna (rozumiana tradycyjnie), co z kolei w perspektywie najbliższych lat nie zmieni się diametralnie, ale może się znacząco poprawić.

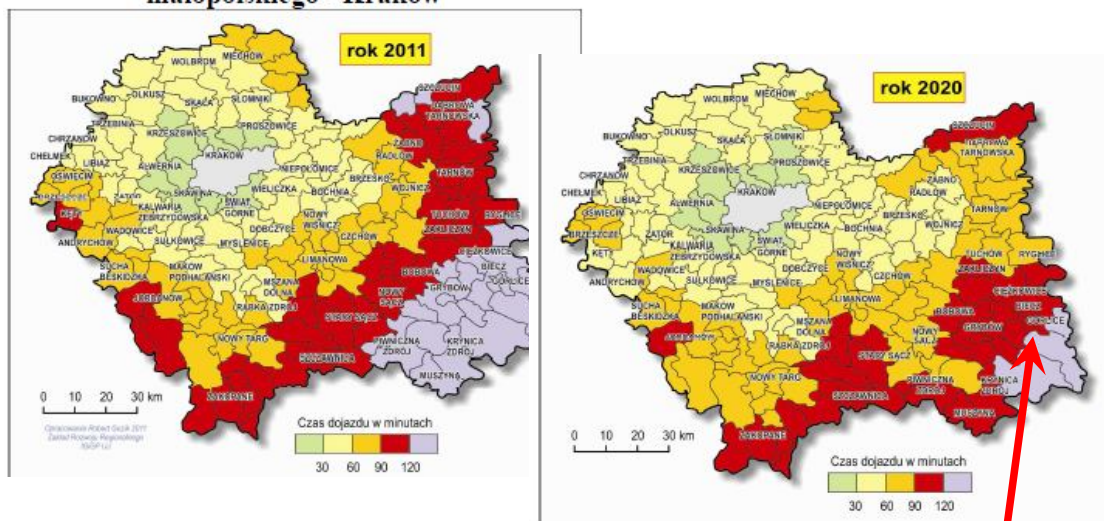
Rysunek 5. Powiatowe zróżnicowania wskaźnika międzygałęziowej dostępności kraju .

Źródło: Raport Polska 2011: Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony. MRR 2011

Patrząc w przyszłość można się spodziewać, że znaczenie tych tradycyjnych czynników jako warunków rozwoju gospodarczego będzie z czasem relatywnie maleć, wraz ze spodziewanym rozwojem nowoczesnych, zdecentralizowanych dziedzin usług opartych o Internet i wzrostem ich znaczenia wobec tradycyjnych działalności gospodarczych, które są w większym stopniu uzależnione od fizycznej lokalizacji.

Jest to z pewnością wieloletnia perspektywa, jednak jej wykorzystanie jako szansy rozwojowej miasta wymaga układania fundamentów już dziś.

1b. Dostępność drogowa z terenu województwa małopolskiego - Kraków

Rysunek 6. Dostępność drogowa Gorlic wg analiz i prognoz regionalnych.

- Biorąc pod uwagę z jednej strony wyzwania globalizacji, zaś z drugiej strony kierunki regionalnej polityki rozwoju – co silnie determinuje rozwój Gorlic od zewnątrz – dużym wyzwaniem jest „wymyślenie miasta na nowo” – a więc znalezienie dla Gorlic i jego mieszkańców źródła nowych impulsów gospodarczych i wskazanie silnej identyfikacji oraz budowanie nowego wizerunku miasta, na tyle wyrazistego, aby udało się z nim zaistnieć w powszechnej świadomości jako z odrębną marką, pozycjonującą miasto Gorlice jako unikalny i autonomiczny ośrodek gospodarczy w południowo-wschodniej Małopolsce.

Zważywszy na walory otoczenia i położenia miasta jednym z nowych źródeł rozwoju gospodarczego może stać się rozwój turystyki, bazujący na połączeniu oferty kulturowo-historycznej i krajoznawczo-sportowej Gorlic i sąsiednich obszarów – zarówno leżących w granicach województwa małopolskiego, jak i podkarpackiego oraz na Słowacji.

- Wreszcie istotnym wyzwaniem dla lokalnego samorządu jest umiejętne zagospodarowanie w polityce rozwoju miejscowego potencjału społecznego.

W zgodnej opinii liderów lokalnych fundamentem powodzenia jest budzenie *świadomości i zrozumienie potrzeby współdziałania, permanentne budowanie „wspólnoty w działaniu”, świadome, sensowne wspólne działanie i tworzenie biznesu w każdym przedsięwzięciu (ekonomizacja). Ta świadomość konieczności współpracy, budzenia społeczeństwa do wszystkiego – to jest fundament nowej energii w Gorlicach. Hasło przewodnie zatem to: od energii gospodarczej – technicznej, do energii społecznej!*

IV. STRATEGIA GORLICE 2020+

IV.1- Misja

Gorlice są Bramą Beskidu Niskiego - subregionalnym centrum administracji, turystyki i nowoczesnego przemysłu, liderem współpracy na rzecz rozwoju ziemi gorlickiej.

To Miasto Nowej Energii, które dzięki dobrym warunkom dla inwestycji, rozwijającej się lokalnej przedsiębiorczości i docenianiu społecznej aktywności stwarza mieszkańcom przyjazną przestrzeń do dobrego życia.

IV.2- Obszary strategiczne aktywności Gminy

Obszar 1 – „Nowa energia w Gorlicach” – konkurencyjna lokalizacja oraz wiarygodny partner dla biznesu.

Obszar 2 – „W Gorlicach dobrze w każdym wieku” – przyjazne i konkurencyjne miejsce zamieszkania.

Obszar 3 – „Beskid Niski bez granic”- Gorlice jako nowoczesny transgraniczny węzeł obsługi ruchu turystycznego.

IV.3- Priorytetowe Przedsięwzięcia

1/ Doprowadzenie do poprawy dostępności komunikacyjnej Miasta poprzez lobbowanie na rzecz sfinalizowanie czterech ważnych projektów:

budowa drogi ekspresowej Tarnów - Gorlice – Barwinek

budowa połączenia kolejowego Kraków – Piekietko – Nowy Sącz

modernizacja trasy Jasło – Gorlice – Stróże

powiązanie miasta z Małopolską Siecią Szerokopasmową

2/ Zrealizowanie obejścia drogowego Gorlic (obwodnica), w celu wyprowadzenia poza centrum nieturystycznego ruchu tranzytowego.

3/ Rozwijanie strefy aktywności gospodarczej i tworzenie nowych ofert inwestycyjnych.

4/ Rozwijanie infrastruktury i oferty rekreacyjno-sportowej miasta i zbudowanie marki Gorlic jako miasta sportu i aktywnej rekreacji.

5/ Środkowoeuropejskie Centrum Dialogu – utworzenie i rozwój instytucji edukacyjno-kulturalnej.

6/ Wykreowanie podmiotu grupującego Gminy z terenu powiatu i Powiat gorlicki, jako narzędzia do zintegrowania i ekonomizacji produktu turystycznego ziemi gorlickiej.

V. OBSZAR 1 - „NOWA ENERGIA W GORLICACH”

„NOWA ENERGIA W GORLICACH” – MIASTO JEST KONKURENCYJNĄ LOKALIZACJĄ ORAZ WIARYGODNYM PARTNEREM DLA BIZNESU

Cel strategiczny w tym Obszarze:

Wspólnie tworzymy w Gorlicach konkurencyjną lokalizację dla nowoczesnych przedsiębiorstw – z dobrymi połączeniami drogowymi, kolejowymi i internetowymi, fachową kadrą i klimatem przyjaznym przedsiębiorczości.

Miary sukcesu:

- wzrost liczby osób zatrudnionych, w tym kobiet
- stopa bezrobocia poniżej 10%
- wzrost poziomu przeciętnego wynagrodzenia (w skali powiatu)
- funkcjonują nowe i zmodernizowane powiązania komunikacyjne: droga ekspresowa Tarnów - Gorlice – Barwinek; połączenie kolejowe w linii Kraków – Piekietko – Nowy Sącz; trasa Jasło – Gorlice – Stróże; szerokopasmowy internet.

Strategia postępowania:

Mocną stroną Gorlic są silne tradycje przemysłowe i nafciarskie. Działa tu wiele przedsiębiorstw, którym „się powiodło”, duży jest potencjał doświadczonej kadry inżynierskiej i technicznej, dostępni są pracownicy niższego szczebla, funkcjonuje szkolnictwo zawodowe.

Firmy są dobrze wyposażone infrastrukturalnie, dostępne wolne tereny inwestycyjne w strefie gospodarczej, przedsiębiorcy mają doświadczenie i ugruntowane kontakty i formy współpracy na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.

Zatem w powiązaniu z szansami, jakie – szczególnie dla większych firm - stwarza przygraniczne położenie oraz kontakty z pobliskimi ośrodkami naukowymi, nowoczesny przemysł może być nadal głównym filarem dobrobytu i rozwoju gospodarczego Miasta. Potencjalną szansą nowych impulsów rozwojowych dla Gorlic są istniejące w okolicy, obecnie badane pod kątem potencjału, wody geotermalne, a także rozwój innych inicjatyw bazujących na nowoczesnym pro-środowiskowym wykorzystaniu zasobów.

Z drugiej strony w opinii samych przedsiębiorców wewnętrzna współpraca i lokalna kooperacja w sprawach gospodarczych jest niewystarczająca, co wiąże się m.in. z niedostatkami wzajemnego zaufania. A najważniejsze postrzegane dziś przez przedsiębiorców bariery rozwoju gospodarczego Gorlic są bardzo zróżnicowane: to zarówno peryferyjne położenie i brak dobrego połączenia komunikacyjnego z drogą A4, Tarnowem i Krakowem, jak i bariery o charakterze wewnętrznym - niska innowacyjność lokalnych firm oraz niechęć do kształcenia zawodowego i niedostosowanie kierunków tego kształcenia do potrzeb gorlickich przedsiębiorstw.

Wśród zagrożeń pozycji gospodarczej miasta najważniejszym może okazać się konkurencja ze strony sąsiednich ośrodków miejskich, szczególnie jeśli wykażą się większym potencjałem innowacyjnym.

Zatem – drugim kluczem do sukcesu gospodarczego miasta jest nabranie nowej dynamiki dzięki otwarciu na zmiany, rozwijaniu lokalnej kooperacji i współpracy oraz stworzeniu ponadprzeciętnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości i sukcesu firm.

W tej sytuacji najważniejsze postulowane działania po stronie samorządu lokalnego to:

1. Prowadzenie stabilnej polityki wychodzenia naprzeciw przedsiębiorcom oraz przyciągania do Gorlic inwestycji (kapitału), szczególnie w branżach zaawansowanych technologicznie i wymagających zaplecza inżynierskiego, w nowych dziedzinach atrakcyjnych dla ludzi młodych oraz w branżach oferujących atrakcyjne, elastyczne miejsca pracy dla kobiet.
2. Stworzenie wyróżniająco dobrego klimatu dla współpracy i podejmowania nowych przedsięwzięć gospodarczych, budowanie przyjaznych relacji samorząd-przedsiębiorstwa-inwestorzy i zwiększanie aktywności partnerów na rzecz lokalnej kooperacji w biznesie, w sprawach gospodarczych. W tym zakresie ważnym narzędziem jest Rada Gospodarcza przy Burmistrzu Miasta, a współpraca sektora publicznego i prywatnego powinna mieć na celu m.in.:
 - budowanie przyjaznego klimatu dla indywidualnej inicjatywy i innowacji
 - , dla rodzimej przedsiębiorczości – poprzez promowanie otwartych postaw, otwartość na ryzyko zmiany i tworzenie przyjaznego klimatu dla nowych i nowatorskich przedsięwzięć;
 - budowanie postaw społecznych sprzyjających firmom i ludziom „sukcesu” - promowanie rodzimych przykładów sukcesu, powodzenia w biznesie i w pracy zawodowej;
 - odbudowanie etosu przedsiębiorcy-pracodawcy oraz etosu pracownika-współgospodarza firmy.
3. Stworzenie – wspólnie z partnerami lokalnymi – stałego mechanizmu dostosowywania kierunków kształcenia zawodowego oferowanego przez gorlickie szkoły do potrzeb gorlickich przedsiębiorstw i szerzej, rynku pracy.
4. Rozwijanie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz wspieranie rozwoju sportu i rekreacji jako nowego lokalnego biznesu. Promowanie pro-sportowego stylu życia (cykliczny konkurs grantowy).

5. Działanie na rzecz ekonomizacji gospodarki komunalnej m.in. poprzez wykorzystanie odpadów jako źródła energii oraz wykorzystanie energii geotermalnej.
6. Budowanie więzi gospodarczych, wspieranie kooperacji ponadregionalnej i regionalnej, inicjowanie i dbanie o stałą współpracę z gminami i samorządem powiatowym.
7. Rozwijanie strefy aktywności gospodarczej i tworzenie nowych ofert inwestycyjnych.
8. Zmniejszanie barier w dostępności komunikacyjnej Miasta dzięki współpracy w realizacji nowych rozwiązań drogowych, kolejowych oraz sieciowych (internetowych).
Doprowadzenie do poprawy dostępności komunikacyjnej Miasta poprzez lobbowanie na rzecz sfinalizowanie czterech ważnych projektów:
 - budowa drogi ekspresowej Tarnów - Gorlice – Barwinek
 - budowa połączenia kolejowego Kraków – Piekietko – Nowy Sącz
 - modernizacja trasy Jasło – Gorlice – Stróże
 - powiązanie miasta z Małopolską Siecią Szerokopasmową.

VI. OBSZAR 2 - „W GORLICACH DOBRZE W KAŻDYM WIEKU”

„W GORLICACH DOBRZE W KAŻDYM WIEKU” – PRZYJAZNE I KONKURENCYJNE MIEJSCE ZAMIESZKANIA.

Cel strategiczny w tym Obszarze:

Dbamy o to, aby Gorlice były przyjaznym i wygodnym miejscem aktywnego życia osób w każdym wieku i o różnych potrzebach. Budujemy atrakcyjne warunki startu życiowego i rozwoju dla ludzi młodych – dzięki temu zachęcamy ich do pozostania i osiedlania się w mieście.

Miary sukcesu:

- stabilna liczba mieszkańców miasta, na poziomie ok. 30 tys.
- brak barier architektonicznych w przestrzeni i obiektach publicznych
- dobry dostęp do usług medycznych
- wysoka aktywność w działaniach obywatelskich, kulturalnych, sportowych (uczestnictwo, członkostwo)
- wysoki poziom wykorzystania obiektów sportowych i kulturalnych (frekwencja)

Strategia postępowania:

Pod względem społecznym Gorlice wyróżniają nieprzeciętnie aktywni mieszkańcy. Ludziom w Gorlicach „chce się” podejmować różnorodne inicjatywy i aktywności, jak sami deklarują - nie tylko zawodowe, czy zamknięte w kręgu najbliższej rodziny i znajomych. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że kapitał społeczny miasta jest nie tylko silny - jak w całej niemal Małopolsce, ale i ma charakter otwarty – odmiennie niż w większości silnie „zakorzenionych” społeczności w Małopolsce – a więc jest tzw. kapitałem pomostowym, który uważa się za bardzo ważny pozaekonomiczny czynnik rozwoju gospodarczego i społecznego. A skoro tak, to silny kapitał społeczny jest w Gorlicach unikalnym zasobem, o który warto dbać i w który warto publicznie inwestować.

Tym bardziej, że poziom usług edukacyjnych, kulturalnych i sportowych w mieście jest relatywnie dobry – zatem na starcie mieszkańcy mają korzystne warunki do wszechstronnego rozwoju intelektualnego, społecznego, kulturalnego, czy sportowego. Dobrze oceniane jest przez samych mieszkańców wyposażenie infrastrukturalne – baza usług publicznych w mieście: szpitala, biblioteki, szkół, przedszkoli, rozwija się baza dla aktywnego korzystania z czasu wolnego. Małe dzieci, w wieku przedszkolnym, są bardzo dobrze zaopiekowane, trochę słabsza jest oferta na poziomie szkół podstawowych i gimnazjum, najsłabsza na wyższych poziomach edukacji – na miejscu oferowane są kierunki kształcenia zawodowego, ale nie są jeszcze wystarczająco dostosowane do potrzeb rynku pracy, zarówno obecnych, jak i przyszłych.

Temu potencjałowi towarzyszy przyjazne krajobrazowo i architektonicznie otoczenie – z wyjątkiem wciąż istniejących barier dla osób niepełnosprawnych i o szczególnych potrzebach w poruszaniu się (trudności w chodzeniu, wózki), estetycznie zrewitalizowany jest rynek w centrum miasta.

Niestety zalety te nie rekompensują w wystarczającym stopniu słabości lokalnego rynku pracy i trudnych warunków startu, co m.in. powoduje „ucieczkę” młodych ludzi z miasta i stopniowe starzenie się populacji. Brak jest mechanizmu prognozowania zmian i uzgadniania oferty szkół ponadgimnazjalnych z potrzebami lokalnego rynku pracy, brak programu wsparcia dla młodych potencjalnych przedsiębiorców.

Statystyka bezrobocia pokazuje też, że w szczególnie niekorzystnej sytuacji są pod tym względem kobiety.

Z kolei rosnąca grupa seniorów nie znajduje w dotychczasowych ofertach wystarczających możliwości dla zachowania aktywności i wartościowego uczestnictwa w życiu miasta.

Te trzy grupy mieszkańców mające szczególne potrzeby – osoby młode, aktywne zawodowo kobiety oraz seniorzy – potrzebują nowych instrumentów lokalnej polityki i nowego podejścia, także uwzględniającego inicjatywy międzypokoleniowe.

W tej sytuacji najważniejsze postulowane działania po stronie samorządu lokalnego to:

1. Promowanie wśród młodzieży kształcenia zawodowego, organizowanie dni otwartych w szkołach i zakładach pracy.
2. Stworzenie mechanizmu analiz rynku i uzgadniania kierunków kształcenia pod kątem potrzeb mieszkańców i lokalnego rynku pracy, wsparcie dla rozwijania nowoczesnych kompetencji już od dziecka oraz dla tworzenia specjalizacji, których poszukuje rynek.
3. Wypracowanie polityki mieszkaniowej, która uczyni mieszkania bardziej dostępnymi ekonomicznie dla mieszkańców.
4. Wprowadzenie w przestrzeniach publicznych oraz wszystkich jednostkach samorządowych polityki łatwego dostępu – zapewnienie fizycznej dostępności dla osób niepełnosprawnych i z ograniczeniami w poruszaniu się oraz opiekunów z wózkami osób zależnych (dzieci, osoby chore, seniorzy).

5. Projektowanie przestrzeni wspólnych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb różnych grup społecznych (podjazdy i niskie stopnie, liczne ławki, ścieżki i stojaki rowerowe, etc.).
6. Utworzenie Środkowoeuropejskiego Centrum Dialogu – instytucji zajmującej się nowoczesną prezentacją wielokulturowej historii miasta i regionu gorlickiego oraz kształtującej nowoczesne formy współpracy środowisk społecznych, edukacyjnych, naukowych i kulturalnych (instytucja edukacyjno-kulturalna).
7. Utworzenie Multicentrum - ośrodka twórczego korzystania z czasu wolnego i nowoczesnej edukacji dla osób w każdym wieku, na bazie biblioteki miejskiej.
8. Wspieranie aktywnego zagospodarowania czasu i kompetencji seniorów, uaktywnienie w tym kierunku Zarządów Osiedli.
9. Wspieranie i dofinansowanie innowacyjnych pomysłów mieszkańców i organizacji pozarządowych (cykliczny konkurs grantowy).
10. Zorganizowanie sprawniejszej komunikacji lokalnej, w tym rozwijanie powiązań komunikacyjnych z sąsiednimi ośrodkami w celu ułatwienie dojazdów uczniów do szkół i pracowników do pracy w mieście.
11. Zrealizowanie obejścia drogowego Gorlic (obwodnica), w celu wyprowadzenia poza centrum nieturystycznego ruchu tranzytowego.
12. Rozwijanie wielostronnej współpracy na rzecz lokalnego rozwoju społecznego: starostwa powiatowego, urzędu pracy, dyrektorów szkół, prezesów spółek i przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych, urzędu miasta.

VII. OBSZAR 3 - „BESKID NISKI BEZ GRANIC”

**„BESKID NISKI BEZ GRANIC”- GORLICE JAKO NOWOCZESNY TRANSGRANICZNY WĘZŁ
OBSŁUGI RUCHU TURYSTYCZNEGO I CENTRUM SPORTOWE.**

Cel strategiczny w tym Obszarze

Gorlice są transgranicznym centrum obsługi ruchu turystycznego i bramą dla podróżujących w Beskid Niski od strony Małopolski – tworzymy powiązania i mechanizmy współpracy, które umożliwią wykorzystanie atutów i szans rozwoju lokalnego biznesu turystycznego.

Miary sukcesu:

- wzrost liczby udzielanych noclegów
- wprowadzenie na rynek zintegrowanego turystycznego produktu lokalnego ziemi gorlickiej
- wykreowanie marki produktu lokalnego Gorlic
- wprowadzenie lokalnego produktu turystycznego do systemu regionalnej promocji turystycznej.

Strategia postępowania:

Dzisiaj na mapie turystycznej Małopolski Gorlice nie są popularną destynacją, jako że nie oferują atrakcji na tyle interesujących, aby traktowane autonomicznie mogły przyciągnąć do miasta odwiedzających. Lokalna branża turystyczna jest słaba i nie zintegrowana, mało jest osób władających językami obcymi, miasto i sąsiednie gminy nie współpracują systematycznie ani w tworzeniu wspólnego produktu turystycznego, ani w skoordynowanej informacji turystycznej i promocji. Brak jest jakiegokolwiek zakorzenionej na rynku lokalnej marki turystycznej, nie ma wyrazistego wizerunku, ani widocznej specjalizacji.

Zarówno w mieście, jak i jego okolicy funkcjonuje wiele potencjalnie interesujących i atrakcyjnych dla turystów miejsc - stara architektura drewniana, cmentarze wojenne, pozostałości polemkowskie, szlaki turystyczne, zalew Klimkówka, uzdrowisko w Wysowej, liczne stadniny i stacje konne, Magura Małastowska itd. - jednak są one rozproszone, słabo

znane i, przede wszystkim, nie tworzą generującego znaczące przychody produktu turystycznego.

Ze względu na lokalizację, malownicze położenie i otoczenie, a także jedyny w okolicy status ośrodka miejskiego i idące za tym wyposażenie infrastrukturalne oraz bogatą ofertę kulturalną i sportową, Gorlice mają niewątpliwie znakomitą pozycję wyjściową aby stać się centrum obsługi ruchu turystycznego i „bramą wjazdową” do całego Beskidu Niskiego. Można się spodziewać, że w przyszłości pozycja ta jeszcze się wzmocni wraz z uruchomieniem planowanej drogi ekspresowej Tarnów/Gorlice/Barwinek, która z jednej strony ułatwi bezpośredni dojazd do Gorlic od strony drogi A4, a z drugiej strony otworzy nowy, dogodny dojazd z Gorlic w Beskid Niski i rejon Magurskiego Parku Narodowego.

Zatem aby możliwie najlepiej wykorzystać ten potencjał i szanse rozwojowe, które tkwią w ukierunkowanej turystyce, i zważywszy na słabość lokalnej branży turystycznej, samorząd lokalny winien bezpośrednio zaangażować się w politykę rozwoju turystyki, tak, aby ułatwić jej start i rozwój biznesowy. Jest to tym bardziej istotne, że lokalna branża turystyczna jest poddana silnej konkurencji ze strony najbliższych sąsiadów jak Nowy Sącz, Krynica, Bardiów, Jasło, czy Tarnów. Wejście i utrzymanie się na rynku turystycznym wymaga zarówno wielostronnej i międzysektorowej współpracy, trafnie wybranej specjalizacji, jak i wsparcia.

W tej sytuacji najważniejsze postulowane działania po stronie samorządu lokalnego to:

1. Wypracowanie spójnego systemu informacji i obsługi turystycznej obejmującego zarówno miasto, jak i sąsiednie obszary i atrakcje turystyczne.
2. Stworzenie systemu stałej współpracy i powiązań z sąsiadami i organizacjami działającymi w sektorze czasu wolnego - zajmującymi się turystyką, rekreacją, sportem, kulturą itd., działanie na rzecz zintegrowania sektora turystycznego (LOT, LGD, PTTK, etc.)
3. Powołanie instytucji lokalnej grupującej Miasto, Gminy z terenu powiatu i Powiat gorlicki, która zajmie się zbudowaniem wspólnego produktu turystycznego i jego spójną promocją, co powinno prowadzić do ekonomizacji produktów turystycznych i rozwoju turystyki jako rosnącego lokalnego biznesu.
4. Rozwijanie i różnicowanie atrakcji bazujących na tradycjach nafciskich i promocja Gorlic jako węzła karpacko-galicyjskiego Traktu Naftowego. Wprowadzanie i podkreślanie nafciskich elementów w przestrzeni miasta (oznakowanie miejsc, postać Łukasiewicza i innych znanych nafciskarzy na ławkach w mieście, tradycyjne oświetlenie itp.). Organizowanie corocznej „nocy zakochanych” przy świetle naftowych latarni.
5. Rozwijanie infrastruktury i oferty rekreacyjno-sportowej i zbudowanie marki Gorlic jako miasta sportu i aktywnej rekreacji, bogato wyposażonego zaplecza sportowego i bazy wypadowej do uprawiania sportów dla całego Beskidu Niskiego. Także - wykreowanie unikalnego produktu sportowo-rekreacyjnego dla osób niepełnosprawnych i zależnych.
6. Sukcesywna estetyzacja miasta, stworzenie warunków do aktywnego korzystania z jego przestrzeni i podniesienia jej atrakcyjności dla mieszkańców i przyjezdnych – zieleni

miejska i mini-parki, skate-park, trakty i trasy spacerowe i rolkowe, ścieżki i stojaki rowerowe, jednolite oznakowanie miejsc i atrakcji.

7. Dofinansowanie i promowanie cyklicznych imprez turystyczno-rekreacyjnych i sportowych np. rajdy konne, biegi, sport młodzieżowy, zawody hippiczne itp.
8. Dofinansowanie i promowanie cyklicznych imprez muzycznych np. międzynarodowy przegląd orkiestr wojskowych, festiwal bluesowy.

VIII. REKOMENDACJE DO UDANEGO WDROŻENIA STRATEGII

Udana realizacja przyjętej Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gorlic w perspektywie 2020+ wymaga od lokalnych władz samorządowych odważnego, elastycznego i otwartego podejścia. Podobnie otwarte, elastyczne i odważne postawy potrzebne są po stronie Partnerów samorządu – zarówno w sektorze rynkowym, obywatelskim, jak i wśród innych jednostek publicznych.

Zważywszy na obecną pozycję i wyzwania rozwojowe Gorlic i okolicy miasto potrzebuje zdecydowanych działań i gotowości do wprowadzania zmian – co nigdy nie jest łatwe ani oczywiste, i co w każdych warunkach budzi opory lub – przynajmniej – obawy. A zatem aby skutecznie wdrożyć i zrealizować cele Strategii warto spojrzeć na ten proces jak na proces zarządzania zmianą.

W tym kontekście szczególnie ważne jest zmobilizowanie i zintegrowanie Partnerów wokół uzgodnionych celów Strategii, tak aby połączyć siły i skoordynować działania lokalne, wspólnie je ukierunkowując, wspólnie realizując, z gotowością do podzielenia się inwestowanym wysiłkiem, ryzykiem, ale i wypracowanymi korzyściami.

Polem współpracy z Partnerami w realizacji Strategii są przede wszystkim:

- wspólne projekty inwestycyjne
- zintegrowana promocja
- współorganizowanie i wspólna promocja przedsięwzięć kulturalnych, artystycznych,
- współpraca w sferach intelektualnych,
- rozwój sportu ,
- zbudowanie i rozwijanie produktu turystycznego,
- digitalizacja i upowszechnianie zbiorów regionalnych,
- projekty komunikacyjne,
- projekty geotermalne.

IX. ZAŁOŻENIA RAM FINANSOWYCH STRATEGII

Przyjęta uchwałą Rady Miasta w kwietniu 2012r. Wieloletnia Prognoza Finansowa przewiduje po zwwyżce w 2013 i 2014 roku - odpowiednio 78 i 74 mln zł - dochody budżetu miasta w kolejnych latach na poziomie ok. 69 mln zł.

Wydatki majątkowe są prognozowane w roku 2013 na relatywnie wysokim poziomie 13,7 mln zł, w kolejnych latach znacznie niżej, na poziomie nie przekraczającym w skali roku 6-7 mln zł.

W chwili uzgadniania niniejszej Strategii nie są znane przyszłe ramy finansowe zarówno krajowej, jak i unijnej polityki rozwoju, a jednocześnie rozwija się kryzys finansów publicznych, zatem nie można wiarygodnie określić – nawet potencjalnie, indykatywnie – poziomu budżetowych środków zewnętrznych, które będzie można pozyskać na wsparcie realizacji gorlickiej Strategii, ani określić potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania.

Taka sytuacja stanowić może barierę dla realizacji zaplanowanych przedsięwzięć – jeśli podejmiemy do ich finansowania jedynie w sposób tradycyjny i jednolicie budżetowy. Jednakże może się też okazać szansą – jako nowa okoliczność, która mobilizuje do mniej tradycyjnego, na ile to możliwe bardziej ekonomicznego i otwartego na rozwiązania rynkowe i partnerskie spojrzenia na możliwe montaż finansowe oraz źródła i sposoby finansowania przedsięwzięć.

Partnerem wielu rozwiązań inwestycyjnych, wymagających kapitału finansowego, mogą być zarówno lokalne samorządy, jak i lokalny biznes, czy inwestorzy spoza regionu.

Część zadań niewątpliwie warto przeanalizować pod kątem opłacalności wspólnej bieżącej realizacji, z odpowiednim podziałem kosztów i korzyści.

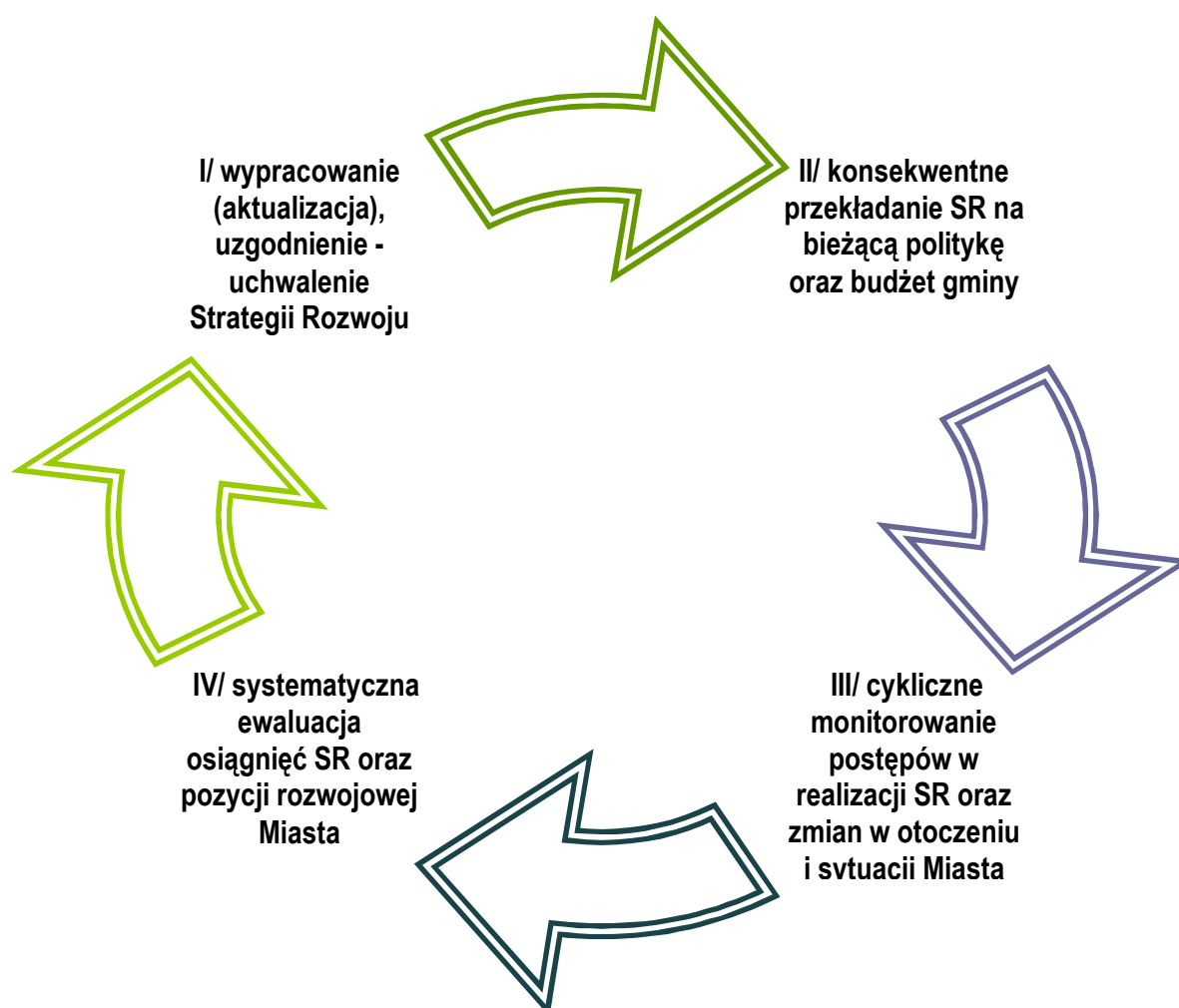
Wreszcie dobrym partnerem w działaniach społecznych czy edukacyjnych mogą być organizacje obywatelskie – które mogą zainwestować swój kapitał społeczny, potencjał pomysłów i umiejętność niekonwencjonalnego działania, także dając wkład o wymiernej wartości.

X. SPOSÓB OCENY REALIZACJI I AKTUALIZACJA STRATEGII

Strategia rozwoju gminy winna być traktowana jako dokument dynamiczny: wykorzystywany w kształtowaniu bieżącej polityki rozwoju i budżetu samorządu, oceniany co do efektów, aktualizowany w miarę postępów w realizacji oraz zmian uwarunkowań.

To wszystko w ciągłym, cyklicznym procesie zarządzania, łączącym zarządzanie nieuniknionymi, niezależnymi od nas zmianami (reaktywne) oraz bardziej intencjonalne i możliwe do ukierunkowania zarządzanie lokalnym rozwojem, a przynajmniej jego ważnymi elementami (aktywne).

Ten cykl życia strategii można schematycznie przedstawić w prosty sposób:

Istotnym jest, aby proces zarządzania strategią nie zatrzymał się po uczynieniu tylko pierwszego kroku tj. po jej wypracowaniu, uzgodnieniu i uchwaleniu, lecz został konsekwentnie kontynuowany w kolejnych krokach.

Monitorowanie postępów merytorycznych (rzeczowych) i finansowych realizacji Strategii winno być prowadzone na bieżąco wewnętrznie, w cyklu kwartalnym, z podsumowaniem w postaci Raportu z realizacji strategii rozwoju miasta, który przedstawiany jest corocznie Radzie Miasta wraz ze sprawozdaniem rocznym.

Z kolei ewaluacja osiągnięć i sposobów (metod, narzędzi) realizacji Strategii – mająca charakter oceny jakościowej, często nie w pełni wymiernej - winna być realizowana zewnętrznie przez niezależny zespół ekspercki, z uwzględnieniem badania opinii liderów lokalnych oraz badania opinii mieszkańców i innych ważnych użytkowników przestrzeni miasta.

Wyniki ewaluacji, podobnie jak wyniki monitorowania postępów, winny być publicznie dostępne i przedstawiane Radzie Miasta optymalnie w cyklu cztero-sześcioletnim – jako podstawa do debaty nad potrzebą i ewentualnymi kierunkami aktualizacji Strategii.

ⁱ D.U. Nr 227

ⁱⁱ p. Bożena Pietras-Goc i p. Beata Bujak-Szwaczka, Pro Regio Consulting, Kraków.

ⁱⁱⁱ Za: PROGNOZA LUDNOŚCI DLA POWIATÓW MAŁOPOLSKI NA LATA 2010 – 2020. Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju. Kraków 2010.

^{iv} BADANIE MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWYCH SUBREGIONÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO. Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju. Kraków 2011.